

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ

УДК 37.04:32.019.51:004

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13965213>

Створення інклюзивного простору в медіаосвіті: нові підходи до інформаційної грамотності

Юдько Алла Миколаївна

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки,
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29, <https://orcid.org/0000-0001-5629-4448>

Білецька Світлана Анатоліївна

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики викладання
природничо-математичних дисциплін у дошкільній, початковій і спеціальній
освіті, Харківський національний педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди, Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29,
<https://orcid.org/0000-0002-3354-2629>

Ковтун Анна Володимирівна

канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри теорії, технологій і методик дошкільної
освіти, Харківський національний педагогічний університет імені
Г. С. Сковороди, Україна, 61002, м. Харків, вул. Алчевських, 29,
<https://orcid.org/0000-0002-3720-9313>

Прийнято: 08.10.2024 | Опубліковано: 21.10.2024

Анотація. Створення інклюзивного простору в медіаосвіті потребує впровадження нових підходів до інформаційної грамотності, які дадуть змогу всім здобувачам освіти, незалежно від їхніх особливостей, активно залучатися до освітнього процесу й ефективно використовувати медіа-ресурси для розвитку критичного мислення і комунікаційних навичок. Дослідження **спрямоване** на визначення особливостей сучасних підходів до інформаційної грамотності в умовах інклюзивного простору в медіаосвіті. Під час дослідження було використано комплекс методів: **систематизації** – для розкриття існуючих особливостей створення інклюзивного простору в сучасних умовах; **аналізу** – для оцінки існуючої наукової бази досліджень щодо обраної теми, а також методи індукції, дедукції та узагальнення. В **результаті** було виявлено, що інклюзивний підхід у медіаосвіті передбачає адаптацію освітніх програм, застосування сучасних цифрових технологій і розвиток критичного мислення. Ці аспекти сприяють не лише засвоєнню знань, але й формуванню соціальних навичок у здобувачів освіти. Окрім того виокремлена низка сучасних підходів до інформаційної грамотності, зокрема використання симуляцій і тренажерів для критичного аналізу інформації, спільна модерація контенту, інтеграція практик з інформаційної безпеки в освітній процес тощо. З'ясовано, що ці підходи не лише сприяють розвитку критичного мислення, але й допомагають здобувачам освіти адаптуватися до складних умов сучасного медійного середовища, забезпечуючи глибше розуміння медіавпливу та формуючи навички для відповідального споживання інформації. Аналіз сучасних підходів до інформаційної грамотності в інклюзивному просторі показав, що практична діяльність, розгляд реальних випадків медійних маніпуляцій, а також інтеграція формальної, неформальної та інформальної освіти є важливими

складовими для підготовки компетентних і медіаграмотних особистостей.

Висновки. Отримані результати підкреслили важливість інклюзивного підходу в медіаосвіті, який враховує адаптацію освітніх програм і використання сучасних технологій для розвитку критичного мислення. Встановлено, що ефективна підготовка медіаграмотних особистостей потребує інтеграції формальної, неформальної та інформальної освіти, що створює основу для подальших досліджень і вдосконалення освітніх практик у цій сфері.

Ключові слова: цифрові технології, критичне мислення, медіаманіпуляції, медіаконтент.

**Creating an inclusive space in media education:
new approaches to information literacy**

Yudko Alla

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor at the Department of the Educology and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine, 61002, Kharkiv, Alchevskykh Street, 29, <https://orcid.org/0000-0001-5629-4448>

Biletska Svitlana

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory and Methodics of Teaching Natural-Mathematical Disciplines in Preschool, Primary and Special Education, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine, 61002, Kharkiv, Alchevskykh Street, 29, <https://orcid.org/0000-0002-3354-2629>

Kovtun Anna

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Theory, Technologies and Methods of Preschool Education, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine, 61002, Kharkiv, Alchevskykh Street, 29, <https://orcid.org/0000-0002-3720-9313>

Abstract. *Creating an inclusive space in media education requires introducing new approaches to information literacy that allow all students, regardless of their characteristics, to be actively involved in the educational process and effectively use media resources to develop critical thinking and communication skills. The study aims to identify the features of modern approaches to information literacy in the context of an inclusive space in media education. The study was carried out using the methods of systematisation — to reveal the existing features of creating an inclusive space in modern conditions, the process of analysis — to assess the existing scientific base of research on the chosen topic, as well as methods of induction and deduction and generalisation. The results revealed that an inclusive approach to media education involves adapting educational programs, using modern digital technologies, and developing critical thinking. These aspects contribute not only to acquiring knowledge but also to forming social skills in students. The study identifies several modern approaches to information literacy, including using simulations and simulators for critical analysis of information, joint content curation, integration of information security practices into the educational process, etc. It has been found that these approaches contribute to the development of critical thinking and help students adapt to the complex conditions of the modern media environment, providing a deeper understanding of media influence and developing skills for responsible information consumption. An analysis of modern approaches to information literacy in an inclusive space has shown that practical activities, consideration of confirmed cases of media*

manipulation, and integration of formal, non-formal and informal education are essential components for training competent and media literate individuals.

Conclusions. *The study's results emphasised the importance of an inclusive approach to media education, which considers adapting educational programs and using modern technologies to develop critical thinking. It has been established that practical training of media literate individuals requires integrating formal, non-formal and informal education, which creates the basis for further research and improvement of educational practices in this area.*

Keywords: *digital technologies, critical thinking, media manipulation, media content.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний інформаційний простір формує нові виклики для суспільства, а медіаосвіта стає важливим елементом підготовки громадян до життя в цьому турбулентному середовищі. Однак традиційні методи освіти часто залишають поза увагою індивідуальні особливості та потреби учасників освітнього процесу. Важливо створювати інклюзивний простір, де кожен має можливість вчитися та розвивати власні навички. Отже, актуальність цієї теми зростає на тлі мінливих соціальних контекстів і процесів глобалізації, що, зазвичай, потребує більшої відкритості та доступності освіти. Інформаційна грамотність стає не лише вмінням знайти потрібну інформацію, а й здатністю критично її аналізувати та використовувати в повсякденному житті. Таким чином, інклюзивний підхід в медіаосвіті може стати саме тим інструментом, який в змозі сформувати більш свідоме і відповідальне суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень щодо обраної теми включав наукові публікації, які висвітлювали різні аспекти

медіаосвіти й інклюзії. Слід наголосити, що дана тема не отримала достатнього висвітлення в Україні, тож на сьогодні не існує жодної роботи, яка б детально досліджувала аспекти нових підходів до інформаційної грамотності в контексті створення інклюзивного простору в медіаосвіті. Таким чином, наше дослідження спирається на аналіз наукових робіт, переважно, закордонних авторів.

Дослідження С. Фернандес підкреслило важливість цифрових технологій у створенні доступного освітнього середовища для осіб з особливими освітніми потребами в контексті вищої освіти. Автором було наведено приклади впровадження інклюзивних практик в цифровому просторі, які дають змогу адаптувати освітній процес до потреб усіх учасників[1]. Одне з ключових питань у статті С. Боздаг, на яке було акцентовано особливу увагу, полягало у пошуку шляхів вдосконалення знань з медіаграмотності, що допоможе людям з різними потребами мати рівні шанси на отримання користі від медіа [2]. Водночас, у роботі Е. Бевор та П. Верньє підкреслювалося, що молоді люди активно використовують медіа, а це потребує адаптації освітніх програм, які б відповідали їхнім потребам і запитам [3]. Значний внесок в дослідження цього питання також внесла наукова праця Х. Брюйненберг та ін., в якій розглядалися ключові аспекти з медіаграмотності для молодих мігрантів. Їх дослідження вказувало на важливість залученості учасників у навчальний процес через практичну діяльність, що відповідало концепції інклюзії [4]. А. Неаг, Ч. Боздаг та К. Леурс підкреслили необхідність адаптації інформаційного простору для різних соціальних груп, а також детально розкрили реалізацію таких адаптацій у конкретних умовах [5].

Аналіз результатів наукової роботи Е. Фрізем та Ю. Фрізем про медіаграмотність в умовах постправди продемонстрував потребу в розвитку критичного мислення серед учасників освітнього процесу. Це підкреслило важливість формування стратегій в медіаосвіті, які враховували б

соціокультурний контекст і потреби його учасників [6]. Водночас, у роботі І. Хшановської було зроблено акцент на проблемах, з якими стикаються педагоги в інклюзивних класах, що потребує нових підходів і методів роботи з різноманітними групами учасників освітнього процесу [7]. У дослідженні Б. Ван та ін. розглядалося застосування мобільних додатків медіа в персоналізованій спеціальній освіті, що підкреслювало актуальність інтеграції нових технологій в освітній процес. Їх дослідження підкреслило, що мобільні технології можуть значно покращити доступ до освіти для учасників з особливими освітніми потребами [8].

Дослідження В. Оака розглядало соціальну відповідальність медіа в контексті сприяння інклюзивній освіті в Уганді. Автор підкреслив, що медіа можуть відігравати ключову роль у популяризації принципів інклюзії, оскільки вони здатні формувати громадську думку та впливати на освітню політику. Його дослідження наголосило на необхідності залучення медіа до освітнього процесу, що може стати важливим аспектом для розвитку інформаційної грамотності в інклюзивних середовищах [9]. У дослідженні Й. Менцінгер, К. Айрон та І. Сура акцентувалася професіоналізація педагогів у сфері медіаграмотності в інклюзивних умовах. Їх висновки підкреслили, що успішна реалізація концепції медіаграмотності в інклюзивних класах потребує підготовки педагогів, здатних враховувати різноманітність здобувачів освіти. Такі підходи дають змогу не лише інтегрувати медіаосвіту в освітній процес, але й адаптувати його відповідно до індивідуальних потреб учасників, сприяючи формуванню критичного мислення та інформаційно-цифрової грамотності [10]. Нарешті, у статті Д. Бернашиної про інклюзивний метавсесвіт у медіаосвіті було запропоновано нові інноваційно-методологічні підходи для інтеграції медіа в освітній процес. Авторка пропонувала нові моделі навчання, які базувалися на

принципах співпраці та творчості, що може бути особливо ефективним для створення інклюзивного освітнього середовища [11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, незважаючи на вже проведені дослідження, існує об'єктивна необхідність у проведенні подальших наукових розвідок щодо питання інформаційної грамотності, особливо в контексті інклюзії, адже воно залишається майже не дослідженим. Таким чином, це створює суттєві наукові прогалини в теоретичній базі, оскільки на сьогодні немає системних досліджень щодо впровадження нових підходів до навчання, які б сприяли підвищенню рівня інформаційної грамотності серед різних соціальних груп.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета даного дослідження полягає у висвітленні і систематизації сучасних підходів до інформаційної грамотності в умовах інклюзивного простору в медіаосвіті. Для досягнення мети було поставлено наступні завдання: 1) визначення особливостей інклюзивного простору в медіаосвіті, 2) розкриття сучасних підходів до інформаційної грамотності в умовах інклюзивного простору в медіаосвіті.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. Починаючи з 1980-х років, медіаграмотність стала центральною темою досліджень у галузі комунікації, медіа й освіти внаслідок паралельного зростання поляризації між соціальними групами та використання цифрових технологій для саморепрезентації [5].

На тлі стрімкого розвитку та поширення інформаційних технологій виникла необхідність у критичному осмисленні медіа-контенту, що призвело до розробки нових програм і методик навчання, які сприяють розвитку аналітичних навичок у споживачів медіа. В сучасному світі, де інформаційний потік постійно зростає, медіаграмотність набуває нових вимірів, включаючи розуміння етичних

аспектів медіа-взаємодії, а також вміння фільтрувати й оцінювати інформацію на основі її достовірності.

Наведені вище зміни потребують упровадження певних підходів до навчання, що дозволяють враховувати різноманітні соціальні та культурні контексти, в яких функціонують здобувачі освіти. Важливо, щоб програми медіаосвіти не лише формували навички споживання медіа, але також створювали в учасників освітнього процесу здатність до активної участі в суспільних дискусіях, сприяючи розумінню різних точок зору. Це, у свою чергу, може зменшити рівень поляризації в суспільстві, створюючи умови для конструктивного діалогу і взаєморозуміння між різними соціальними групами.

Такий підхід має зосереджуватися не лише на маргіналізованих групах, а і на суспільстві в цілому, пропагувати критичне розуміння опосередкованого конструювання реальності та пропонувати підстави для успішного протистояння домінуючим репрезентаціям, а також озброювати людей навичками не лише брати участь і відстоювати власну думку, але і приділяти більше уваги практикам слухання, щоб працювати над створенням рівних умов для основних і маргіналізованих груп [2; 5].

В таблиці 1 було систематизовано особливості створення інклюзивного простору в медіаосвіті.

Таблиця 1

Особливості створення інклюзивного простору в медіаосвіті

Особливості	Опис
Доступність	Інклюзивний простір у медіаосвіті гарантує, що всі здобувачі можуть легко та без труднощів отримувати доступ до навчальних матеріалів, інструментів і ресурсів. Це передбачає наявність адаптованих матеріалів для осіб із особливими потребами, таких як аудіокниги, відео з субтитрами й інші формати, що враховують індивідуальні можливості кожного здобувача.
Адаптація освітніх програм	Освітні програми розробляються з урахуванням різноманітних здібностей здобувачів освіти, що дає змогу створити гнучке середовище, в якому кожний з них має можливість навчатися у власному темпі, використовувати альтернативні методи навчання й отримувати підтримку, коли це необхідно.
Використання цифрових технологій	Інтеграція сучасних цифрових технологій і мультимедійних інструментів в освітній процес стає необхідною умовою інклюзивного навчання. Використання інтерактивних платформ, онлайн-ресурсів і віртуальних класів дає змогу створювати динамічні освітні середовища, що заохочують активне сприйняття інформації та розвиток навичок.
Підтримка різноманітності	Створення середовища, яке визнає, цінує й сприяє різноманітності здобувачів освіти, є важливою складовою інклюзивного простору. Це охоплює повагу до культурних, соціальних і особистісних відмінностей, а також використання контенту, що відображає існуюче різноманіття, для заохочування до активної участі всіх здобувачів освіти.
Співпраця й взаємодія	Інклюзивний простір сприяє активному співробітництву між здобувачами освіти з різними здібностями, що включає в себе групові проєкти, обговорення й інші колективні заходи, які допомагають формувати позитивні соціальні навички та покращувати комунікацію.
Критичне мислення та рефлексія	Здобувачі освіти навчаються аналізувати інформацію, ставити запитання і приймати обґрунтовані рішення на основі отриманих знань. Цей процес сприяє глибшому розумінню тем та покращує їх здатність до самостійного навчання.
Залучення батьків і спільноти	Важливим для формування інклюзивної культури є також активне залучення батьків та місцевої громади до процесу навчання. Батьки можуть відігравати активну роль у підтримці освітнього процесу, обмінюючись досвідом і ресурсами, що сприяє більшій гармонії між навчальними закладами та родиною. Співпраця з громадою сприяє створенню загальної підтримки здобувачів з особливими потребами.

Джерело: удосконалено авторами на основі аналізу джерел [1–4; 12; 13].

Таким чином, наведена в таблиці 1 інформація надає більш глибоке розуміння особливостей інклюзивного простору в цифровому середовищі, підкреслюючи важливість кожного елемента для створення сприятливого та підтримуючого освітнього середовища. В цьому контексті особливого значення набуває формування інформативної грамотності здобувачів освіти в інклюзивному просторі, що забезпечує доступність знань для всіх категорій здобувачів, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей.

За думкою Р. М. Аль-Зубі, медійна грамотність не є ні медіатренінгом, спрямованим насамперед на розвиток навичок використання технічних засобів, ні медіаосвітою, яка б позиціонувала їх як інструменти для викладання, відмінні від її основного призначення, а саме засобів масової інформації [14]. Нижче окреслено нові підходи саме до розвитку інформаційної грамотності в медіаосвіті з акцентом на методи навчання й інструменти, які допомагають здобувачам ефективніше орієнтуватися в інформаційному полі інклюзивного середовища. Якщо раніше в медіаосвіті використовували засоби масової інформації як навчальні посібники (статті, репортажі, передачі тощо), то сьогодні нові медіа самі стали об'єктами дослідження [15].

1. *Підхід, який ґрунтується на використанні симуляцій і тренажерів для критичного аналізу інформації.* Симуляції можна застосовувати в онлайн-курсі з медіаосвіти, де здобувачі освіти працюють з фейковими новинами. Наприклад, тренажери можуть запропонувати провести аналіз вигаданої новини, статті чи публікації в соціальних мережах, а потім ідентифікувати маніпулятивні елементи або спроби створити певне враження. Така ідентифікація фейкової статті, в якій є прихована реклама чи перекручена статистика, допомагає розвинути навички критичного мислення.

2. *Підхід, заснований на спільній модерації контенту.* На заняттях з медіаграмотності здобувачі освіти можуть спільно створювати списки

перевіраних джерел новин, які вони вважають надійними. Після цього вони аналізують кожне джерело, розглядаючи його історію, достовірність та упередженість. Наприклад, у груповому проєкті здобувачі медійної освіти можуть підготувати бібліотеку корисних матеріалів про сучасні проблеми, як-от кібербезпека або медіаманіпуляції, та обговорити якість цих матеріалів [7].

3. *Підхід, який передбачає інтеграцію практик з інформаційної безпеки в навчальний процес.* Курс з медіаосвіти може включати модулі з інформаційної безпеки, в яких здобувачі освіти навчаються розпізнавати фішингові електронні листи, захищати свої профілі в соціальних мережах і зберігати персональні дані безпечно. Наприклад, одним з можливих завдань може бути аналіз кількох прикладів підозрілих електронних листів, де здобувачі освіти мають пояснити, як уникнути можливих ризиків [2].

4. *Підхід, заснований на аналізі реальних кейсів медійних маніпуляцій.* Здобувачі медійної освіти можуть розглядати конкретні випадки, коли новини були використані для маніпуляцій, наприклад, пропаганда під час виборів або війни. Аналізуючи кампанії, як-от політичну рекламу або резонансні новини, здобувачі освіти можуть зрозуміти, як контент створюється та подається для досягнення певної реакції аудиторії. Такий підхід дає змогу продемонструвати реальні приклади медіавпливу.

5. *Індивідуалізовані маршрути навчання або підхід, який передбачає індивідуалізацію навчання.* Для різних рівнів знань здобувачів створюються індивідуальні завдання. Наприклад, для початкового рівня пропонується аналізувати прості новини, а тим, хто вже має досвід, – поглиблений аналіз і побудова власних висновків на основі кількох джерел. Такий підхід дає змогу кожному працювати в зручному темпі, отримуючи персоналізовані завдання відповідно до власного рівня.

6. *Ігрові платформи для розвитку навичок оцінки достовірності.*

Підхід, який передбачає використання на заняттях з медіаосвіти елементів гри, наприклад, коли здобувачі освіти мають встановити, яка новина є фейковою. Гра «Fact or Fake» може містити сценарії з новин, а її учасники повинні правильно визначити, де містяться помилкові твердження або елементи маніпуляції. Це допомагає в цікавій формі навчитися критично сприймати інформацію [8; 10].

7. *Розробка власного інформаційного продукту.* Наприклад, у межах курсу здобувачі можуть створювати власний проєкт: блог або інформаційну сторінку в соціальних мережах, де вони практикуються в подачі інформації і дотриманні об'єктивності. Вони можуть проводити дослідження актуальних подій, знаходити підтверджені дані та представляти їх у своїх медіаматеріалах. Це навчає відповідальному підходу до створення контенту і врахуванню різних точок зору.

Отже, представлені вище підходи формують новий рівень інформаційної грамотності, даючи здобувачам медійної освіти можливість поглиблено аналізувати та відповідально використовувати інформацію в сучасному медіапросторі.

Також слід додати, що за думкою авторів А. Сапінського та С. Чупки медіа і нові технології грамотності мають відігравати важливу роль для того, щоб допомагати здобувачам освіти стати політично свідомими громадянами. Тож вони мають ознайомлюватися з медіаструктурами, механізмами та повідомленнями, зокрема їм треба розвивати незалежну здатність критичного мислення при сприйнятті медіаконтенту [16].

Висновки. Отже, визначені особливості інклюзивного простору в медіаосвіті закладають основу для створення освітнього середовища, яке забезпечує доступність і підтримку для всіх здобувачів освіти. Було встановлено, що інклюзивний підхід до медіаосвіти включає адаптацію освітніх програм,

використання сучасних цифрових технологій і розвиток критичного мислення, що сприяє не лише засвоєнню знань, але й формуванню соціальних навичок здобувачів освіти. В процесі розкриття сучасних підходів до інформаційної грамотності в умовах інклюзивного простору було виявлено, що практична діяльність, аналіз реальних кейсів медійних маніпуляцій, а також інтеграція формальної, неформальної та інформальної освіти є ключовими елементами для підготовки компетентних і медіаграмотних особистостей. В цьому контексті медіа-інформаційна грамотність має стати ключовою складовою політики в галузі споживання інформації, охоплюючи всі вікові категорії та супроводжувати людину протягом усього життя. Сьогодні медіаосвіта розглядається як невід’ємна складова навчальної програми на всіх рівнях освіти. Однак її ефективність залежить від комплексної інтеграції формальної (загальної, професійно-технічної та вищої), неформальної (курси, тренінги, вебінари) та інформальної (самоосвіти) освіти.

Таким чином, результати проведеного дослідження підтверджують необхідність подальшого впровадження інклюзивних практик у медіаосвіті з метою забезпечення рівного доступу до інформації та розвитку критичного сприйняття медійних повідомлень усіма учасниками освітнього процесу.

Список використаних джерел

1. Fernandez S. Making space in higher education: disability, digital technology, and the inclusive prospect of digital collaborative making. *International Journal of Inclusive Education*. 2021. Vol. 25, no. 12. P. 1375–1390. URL: <https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1610806> (дата звернення: 10.10.2024).
2. Bozdağ Ç. Inclusive media education in the diverse classroom: A participatory action research in Germany. *Media and Communication*. 2022. Vol. 10,

no. 4. P. 305–316. URL: <https://doi.org/10.17645/mac.v10i4.5640> (дата звернення: 10.10.2024).

3. Bevort E., Verniers P. The appropriation of new media and communication tools by young people aged 12–18 in Europe. *Empowerment through media education: An intercultural dialogue* / In U. Carlsson, S. Tayie, G. Jacquinet-Delaunay, J. M. Pérez Tornero ed. Nordicom, 2008. P. 89–100. URL: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1534775/FULLTEXT01.pdf#page=91> (дата звернення: 10.10.2024).

4. Practicing critical media literacy education with/for young migrants: Lessons learned from a participatory action research project / H. Bruinenberg et al. *International Communication Gazette*. 2021. Vol. 83, no. 1. P. 26–47. URL: <https://doi.org/10.1177/1748048519883511> (дата звернення: 10.10.2024).

5. Neag A., Bozdağ Ç., Leurs K. Media literacy education for diverse societies. *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. Oxford University Press, 2022. URL: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228613.013.1268> (дата звернення: 10.10.2024).

6. Friesem E., Friesem Y. Media literacy education in the era of post-truth: Paradigm crisis. *Handbook of research on media literacy research and applications across disciplines* / In M. Yildiz, M. Fazal, M. Ahn, R. Feirsen, S. Ozdemir ed. IGI Global, 2019. P. 119–134. URL: <https://doi.org/10.4018/978-1-5225-9261-7.ch008> (дата звернення: 10.10.2024).

7. Chrzanowska I. Educational space in inclusive education — Challenges in working with a diverse group/class. *Lubelski Rocznik Pedagogiczny*. 2023. Vol. 42, no. 4. P. 59–75. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1221109> (дата звернення: 10.10.2024).

8. A review on application of mobile media in personalized special education / B. Wang et al. *Environment and Social Psychology*. 2024. Vol. 9, no. 8. URL: <https://doi.org/10.59429/esp.v9i8.2910> (дата звернення: 10.10.2024).
9. Okaka W. T. Social responsibility of the press in promoting an inclusive quality primary education system in Uganda. *Proceedings of the 2nd World Conference on Psychology and Behavioral Sciences* (London, United Kingdom, 19–21 July 2024). London, 2024. URL: <http://surl.li/syldyd> (дата звернення: 10.10.2024).
10. Menzinger, J., Mahlau, K., & Sura, I. Teacher professionalization for media education in inclusive settings. *Proceedings of the 45th Annual IARLD Conference* (Gainesville, Florida, USA 25–26 October 2023). Gainesville, Florida: University of Florida.
11. Bernaschina D. Inclusive metaverse in media arts education: New innovative-methodological proposal for inclusive school. *Metaverse*. 2023. Vol. 4, no. 2. URL: <https://doi.org/10.54517/m.v4i2.2273> (дата звернення: 10.10.2024).
12. Семеніхіна О., Друшляк М. Типологія цифрових технологій інклюзивного освітнього простору. *Фізико-математична освіта*. 2022. Т. 35, № 3. С. 65–70. URL: <https://doi.org/10.31110/2413-1571-2022-035-3-009> (дата звернення: 10.10.2024).
13. Єрбоменко О., Толмачова І. Фасилітативні процеси розвитку інклюзивного освітнього середовища. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Педагогіка*. 2024. Т. 18, № 35. URL: [https://doi.org/10.33296/2707-0255-18\(35\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0255-18(35)-07) (дата звернення: 10.10.2024).
14. Al Zou'bi R. M. The impact of media and information literacy on students' acquisition of the skills needed to detect fake news. *The Journal of Media Literacy Education*. 2022. Vol. 14, no. 2. P. 58–71. URL: <https://doi.org/10.23860/jmle-2022-14-2-5> (дата звернення: 10.10.2024).

ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ:
НАУКОВІ ЗАПИСКИ

15. Березан В. І., Бєлова-Олейник Ю. Ю., Ільницька Х. М. Медійна й інформаційна грамотність як чинник успішної професійної підготовки педагогічних працівників закладів вищої освіти. *Академічні візії*. 2023. № 19. URL: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7952214> (дата звернення: 10.10.2024).

16. Sapiński A., Ciupka, S. Pedagogical discourse in higher professional education of the future. *Futurity Education*. 2021. Vol. 1, no. 1. P. 4–13. URL: <https://doi.org/10.57125/FED.2022.10.10.1> (дата звернення: 10.10.2024).